

Nr 329.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående utläggande av statsgruvefält vid Liikavaara i Norrbottens län; given Stockholms slott den 23 april 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen besluta,

att det i bergmästaren C. I. Asplunds berättelse den 7 maj 1914 omförmälda område vid Liikavaara malmfält i Gällivare socken av Norrbottens län, med de gränser, som angivas i berättelsen och utmärkts å den vid densamma fogade, med bil. D betecknade kartan, må, i den mån marken därinom utgöres av annan kronojord än sådan, som innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, förklaras vara statsgruvefält under benämning Liikavaara statsgruvefält.

De till ärendet hörande handlingar och kartor skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

Den 24 augusti 1904 utfärdade bergmästarämbetet i norra distriktet efter på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juli 1904 gjord ansökning 85 mutsedlar för kronan å kopparmalmsfyndigheter vid berget Liikavaara å odisponerad kronomark i Gällivare socken av Norrbottens län, vilka fyndigheter i mutsedlarna benämndes Nya fyndet nr 1—85.

Vidare utfärdade förenämnda bergmästarämbete den 30 september 1905 efter ansökning på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 21 juli 1905 26 mutsedlar för kronan å en koppar- och järnmalmsfyndighet, belägen å berget Lativaara å odisponerad kronomark i Jukkasjärvi socken av nämnda län.

Kammaradvokatfiskalsämbetet, som fått samtliga ovan omförmälda

mutsedlar till sig överlämnade, ifrågasatte i skrivelse den 1 april 1909, huruvida icke, med föranledande av vad som föreslagits i de till samma års riksdag avlätna propositionerna nr 119, 120, 121 och 122, åtgärd borde vidtagas till förebyggande av att kronans rätt till de fyndigheter, som i mutsedlarna omförmäldes, kunde varda äventyrad.

Till följd av remiss avgav kommerskollegiet häröver utlåtande den 30 april 1909 och erinrade därvid, att förenämnda, åren 1904 och 1905 gjorda inmutningar fått förfalla.

Vidare yttrade sig i ärendet den 15 januari 1910 landshövdingen K. J. Bergström och professorn Valfrid Petersson, vilka den 25 juni 1909 erhållit uppdrag att i egenskap av sakkunniga utarbета och inkomma med förslag angående de områden, som borde avsättas som statsgruvefält. De åberopade därvid bland annat vad de uti ett av dem samma dag avgivet förslag till statsgruvefält anfört beträffande ifrågavarande fyndigheter.

I detta förslag hade dessa sakkunniga framhållit, att sådana upplysningar rörande nu ifrågavarande fyndigheters beskaffenhet och utsträckning icke föreläge, att de sakkunniga kunde avgiva något bestämt yttrande, huruvida fyndigheterna vore av den art, att de kunde anses värda att reserveras för kronans räkning. Då det emellertid ej syntes lämpligt, att kronan avstode från en fyndighet, som kronan en gång förvärvat, innan visshet vunnits, att densamma icke ägde ett värde, som motiverade dess ägande av kronan, hade de sakkunniga föreslagit, att, i enlighet med vad kommerskollegiet hemställt, de förutvarande inmutningarna av dessa fyndigheter borde förnyas, innan förbudet mot inmutning på kronojord av enskilda upphävdes, och att undersökningar inom dessa inmutningsområden borde utföras av kronan för att utröna, huruvida fyndigheterna i fråga borde bevaras för kronans räkning såsom statsgruvefält eller icke.

Den 4 mars 1910 uppdrog Kungl. Maj:t, under hänvisning i övrigt till vad Kungl. Maj:t uti propositionerna nr 50, 51 och 53 den 11 februari 1910 föreslagit riksdagen, åt Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län dels att förordna lämplig person att å kronans vägnar hos bergmästarämbetet i norra bergmästardistriktet göra ansökning om erhållande av mutsedlar å samtliga ifrågavarande fyndigheter å Liikavaara och Lativaara, dels ock att låta verkställa en noggrann undersökning å samma fyndigheter för att utrönas måtte, huruvida de borde bevaras för kronans räkning som statsgruvefält eller icke, samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med samma utredning jämte eget utlåtande i ämnet.

I skrivelse den 18 maj 1914 har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län meddelat, att nya mutsedlar å ifrågavarande fyndigheter tagits, nämligen under nr 4483—4567 år 1910 å Liikavaara och under nr 4568—4593 av samma år å Lativaara. Vidare hade Kungl. Maj:ts befallningshavande uppdragit åt dåvarande gruvingenjören, numera bergmästaren i norra distriktet C. I. Asplund att verkställa den av Kungl. Maj:t anbefallda undersökningen, och hade berättelse däröver, dagtecknad den 7 maj 1914, den 8 i samma månad inkommit från denne. Något bestämt resultat kunde enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande denna undersökning ej sägas hava givit, utan syntes för vinnande av sådant resultat dyrbara undersökningar ytterligare vara erforderliga. Huruvida sådana undersökningar borde företagas, därom tilltrorde sig Kungl. Maj:ts befallningshavande ej att döma. Där-est emellertid kronans rätt till ifrågavarande fyndigheter ansåges böra bibehållas, hölle Kungl. Maj:ts befallningshavande i likhet med undersökningsförrättaren före, att utmålsförfarande bleve både dyrbarare för statsverket och besvärligare för värden av dessa gruvegendomar än att utlägga områdena till statsgruvefält, vadan Kungl. Maj:ts befallningshavande tillstyrkte denna senare åtgärd till den utsträckning Asplund föreslagit. Ovannämnda nya mutsedlar av år 1910 hade under den tid de legat hos Asplund för undersökningarnas fullbordande blivit förfallna. Av Asplunds omförmälda berättelse inhämtas bland annat följande:

Lativaara malmfält är beläget å kronomark i berget Lativaara ungefär 1 kilometer från Torne träsk's norra strand mitt för viken Lati-lahti vid mynningen av den stora viken Kortolahti, som utgör östligaste delen av Torne träsk. Upptäckaren, lappmannen Johan Olsson Tuuri, sökte i november 1904 jämte andra koncession å fyndigheten, vilken ansökning dock icke beviljades men gav anledning till att fältet i september 1905 inmutades för kronans räkning.

Asplund har ansett undersökningarna visserligen giva vid handen, att någon brytvärd kopparmalm ej finnes å detta malmfält, vilket kunde vara skäl nog för staten att icke offra några större summor för vidare undersökning av detta fält. Möjligheten vore dock icke utesluten, att genom en större undersökning några mindre malmklumpar av den storlek, som tidigare upptäckts, skulle kunna påträffas. Det syntes därför Asplund tillrådigt, att kronans äganderätt till fältet på något sätt bevarades, varigenom även upptäckarnas av fältet tillbörliga företrädesrätt till koncession vid ett eventuellt lösgivande av inmutningsrätten eller införande av koncessionssystem framför andra enskilda kunde tryggas.

Det område, som enligt Asplunds åsikt skulle komma att inom sig upptaga hela det malmförande massivet, utgjordes av en rektangel med 1,650 meters längd och 1,200 meters bredd samt en areal av 198 hektar.

Liikavaara malmfält utgör en omedelbar fortsättning av Nautanens stora malmfält. I ett sammanhang med de 31 utmålen å Nautanens malmfält ligga 12 utmål å Liikavaara, och med ett mellanrum av 290 meter komma sedan de 5 sammanhängande utmålen å Sorvanens kopparmalmfält. Alla dessa utmål jämte ytterligare ett enstaka å Sorvanen ägas av aktiebolaget Nautanens kopparfält. I trakten finnas även några andra giltiga utmål å kopparmalmfyndigheter, nämligen tre utmål i Nietsajoki gruvfält, tillhöriga gruvbolaget Ferrum, och två utmål, Jenny och Agnes, i Fridhems gruvfält, tillhöriga gruvförmannen L. Björkqvist. Dessutom finnas två utmål i Snålkoks malmfält, som emellertid enligt bergmästar-ämbetets anteckningar efter 1910 års utgång torde blivit sönade. Alla dessa utmål ligga å Lina kronopark i Gällivare socken. Även finnes i trakten ett med utmål belagt kopparmalmfält, benämnt Juoikamaa, med tre utmål, av vilka ett är beläget å nämnda kronopark och två å södra delen av Juoikams eller Sjungbergets byområde. Alla dessa utmål äro inlagda å en ärendet bifogad, med bil. D betecknad översiktskarta, upprättad av Asplund år 1914. Kronans nu ifrågavarande inmutningar ligga mellan de nu nämnda utmålen.

På grund av den ganska stora utbredningen av kopparförande fyndigheter i dessa trakter och med stöd av en av bergmästaren Björn Kjellberg tidigare verkställd undersökning har Asplund ansett lämpligast, att även för detta fält måtte utläggas ett statsgruvefält. Området, som utmärkts å nyssnämnda karta, gränsar i öster till Sjungbergets (Juoikams) och Muorjevare byområden samt till en linje, dragen mellan dessa områdens respektive nordöstra och sydöstra hörn; i norr till förlängningen åt väster åt Muorjevare byområdes nordvästra rågång fram till den punkt, där denna linje träffar den mellan Nautanen och Lina älv flytande bäcken Huivijoki; i väster till en från denna punkt dragen linje, som går över bron över Huivijoki å landsvägen Gällivare-Vittangi och fortsätter ned till Lina älv; samt i söder till denna älv nedåt till nordöstra hörnet av Liikavaara byområde samt till en härifrån utgående linje, som går vinkelrät mot nordöstra rågängen för Sjungbergets byområde, samt slutligen från den punkt, där denna vinkelräta linje träffar förlängningen av nyssnämnda rågång, efter denna förlängning till sydöstra hörnet av Sjungbergets byområde.

Om ett sådant statsgruvfält komme till stånd, ansåge Asplund, att de väsentligaste av de kopparmalmfyndigheter, som tilläventyrs kunde

finnas å kronomark i dessa trakter och ej redan blivit utmålslagda för enskildas räkning, skulle bliva bevarade i kronans ägo, och dessutom skulle man, om inmutningsrätten åter lösgåves eller någon slags koncessionslagstifning komme till stånd, hava berövat det reua gruvjobberiet ett för mycket missbrukat område.

Vid rapporten har Asplund fogat en till honom ställd skrift från ovannämnde Björkqvist, däri denne meddelat, att han hade kännedom om en kopparmalmsfyndighet inom av kronan inmutat område, vilken fyndighet han vore villig att mot ersättning utmärka och utstaka.

Sedermera har Björkqvist i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhållit att under den tid och på de villkor, som Kungl. Maj:t ville bestämma, få bearbeta och tillgodogöra sig den sålunda avsedda kopparmalmsfyndigheten. Tillika har Björkqvist förklarat sig villig att, därest Kungl. Maj:t funne lämpligt, att fyndigheten bearbetades för statens räkning, uppvisa densamma för av Kungl. Maj:t utsedd person samt avstå från alla anspråk på fyndigheten, under villkor att i den mån vinst uppstode på fyndighetens bearbetande han av tillgängliga vinstmedel erhöle intill 50,000 kronor.

Kommerskollegiet har den 16 februari 1918 avgivit utlåtande i dessa ärenden.

Kollegiet har till en början meddelat, att kollegiet haft tillfälle taga del av en genom Sveriges geologiska undersöknings försorg av statsgeologen P. A. Geijer år 1916 utförd malmgeologisk undersökning av det s. k. Nautanen-området, däri inginge även Liikavaara malmfält, varjämte kollegiet begärt och mottagit yttrande i ämnet av den av Kungl. Maj:t den 9 november 1917 tillsatta kommissionen för undersökning och tillgodogörande av vissa mineralfyndigheter å kronojord.

Nämnda kommission har under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande uppgjort avtal med Björkqvist, att denne på vissa villkor skulle för kommissionen angiva den fyndighet, som Björkqvist avsåge med sin ansökan, för att fyndigheten skulle kunna undersökas av kommissionen.

Kommerskollegiet har vidare anfört bland annat följande:

»Å och omkring Nautanen, vilket berg är beläget föga mera än en mil från Gällivare, hava påträffats kopparmalmsförekoster. År 1898 upptäcktes sålunda Nautanens malmfält — sökanden Björkqvist har uppgivits såsom upptäckare — och stora förhoppningar väcktes beträffande malmtillgångarna därstädes, förhoppningar, som dock ingalunda i motsvarande omfattning realiserats vid fältets exploaterande genom enskild företagsamhet. En omedelbar fortsättning av Nautanens malmfält utgör Liikavaara kopparmalmsfält. Jämte därstädes av enskilda före förbudet mot

inmutning å viss kronomark gjorda inmutningar hava sådana upprepade gånger ägt rum å Liikavaara för kronans räkning och avsågo det av bergmästaren i hans rapport omnämnda s. k. Nya fyndet. Dessa för kronans räkning gjorda inmutningar hava emellertid sedermera fått förfalla. Till följd av det alltsedan år 1902 år från år hittills förlängda inmutningsförbudet för enskilda å viss kronomark har ju i allt fall något intrång genom nya inmutningar av enskilda icke kunnat äga rum. För den händelse emellertid att inmutningsrätten skulle komma att åtminstone i viss omfattning åter lösgivas eller genom ny lagstiftning en likartad rätt för enskilda införas, lärer böra tagas under öfvervägande, huruvida anledning kan anses föreligga att vidtaga åtgärder för bevarande för kronans räkning av de malmförekomster, som må finnas inom nu ifrågavarande områden. Vad då först beträffar Liikavaara har väl 1910 års undersökning icke lämnat något bestämt resultat men synes dock giva stöd för verkställande av ytterligare undersökning. Av rapporten om 1916 års malmgeologiska undersökning framgår bland annat, att inom Nautanenområdet och närmast angränsande trakter kopparmalmsförekomster sannolikt ännu finnas att upptäcka, att kopparmalmen emellertid uppträder oregelbundet och icke såsom stora samlade malmfyndigheter, att, om än malmer sannolikt finnas, deras upptäckande dock av flera anledningar torde vara förenat med stor svårighet, och att utsikterna att finna något mer betydande malmfält icke äro stora.

1917 års kommission lärer hava för avsikt att vid lämplig årstid fortsätta undersökningen å Liikavaara. Enligt vad kommissionen i annat sammanhang meddelat, nämligen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1918 angående erhållande av visst bemyndigande, av vilken skrivelse kollegium haft tillfälle taga del, har kommissionen för fullgörande av sitt uppdrag till en början sökt erhålla kännedom om sådana fyndigheter, innehållande kopparmalm, vilka genom sitt läge och sin beskaffenhet kunde ingiva några förhoppningar att genom en snabb undersökning och bearbetning kunna lämna något bidrag till landets kopparproduktion under nuvarande kristid. Kommissionen hade därvid kommit till det resultat, att de enda fyndigheter, som kunde i någon mån ingiva ovan angivna förhoppningar, vore de å Liikavaara belägna kopparfyndigheterna. Med oförmälade därjämte av Björkqvists nu förevarande ansökning uppgiver kommissionen, att då Björkqvist tidigare gjort en del fynd och förefölle att vara en trovärdig person, funnes en möjlighet, att han verkligen ägde kännedom om en brytvärd fyndighet. — — —

Det nödläge i fråga om tillgången av särskilt kopparmalm, vari vårt land för närvarande uppenbarligen befinner sig, synes kollegium, med hänsyn tagen jämväl till övriga föreliggande omständigheter, motivera en sådan uppgörelse med Björkqvist, som kommissionen föreslagit, och finner kollegium sig kunna lämna utan erinran det uppgjorda förslaget till avtal. Kollegium tillstyrker alltså godkännande av ifrågavarande avtal. — — —

Det skulle kunna ifrågasättas att samtidigt med inmutning av det Björkqvistska fyndet ånyo för kronans räkning inmuta de fyndigheter å Liikavaara, som tillförne varit av kronan inmutade. Såsom ovan nämnts föreligger emellertid förslag om fyndigheternas bevarande för kronans räkning såsom statsgruvefält. Även 1917 års kommission har biträtt förslaget om utläggande av statsgruvefält å Liikavaara och förklarat sig anse det område för statsgruvefältet, som av Asplund och Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagits, vara lämpligt och tillräckligt. — — — . Kollegium vill emellertid framhålla, att, för den händelse rätt till inmutning å viss kronojord

skulle bliva enskilda åter medgiven, förhållandena synas enligt kollegii uppfattning tala för att, innan dylikt medgivande varder gällande, åt kronan bevara ett område vid Liikavaara såsom statsgruvefält. En sådan åtgärd synes befogad särskilt med hänsyn till intresset för kronan att kunna utan intrång av nya inmutningar av enskilda därstädes fullfölja undersökning av förekomster av kopparmalm och tillgodogöra sig sådana. Under förutsättning att det Björkqvistska fyndet faller inom det föreslagna området för statsgruvefältet, har ej heller kollegium för sin del något att erinra i avseende å de för fältet angivna gränserna. Skulle emellertid av någon anledning hinder möta att före nyssberörda tidpunkt få området i fråga förklarad vara statsgruvefält, synes ett förnyande av kronans inmutningar därstädes böra äga rum före samma tidpunkt.

Vad beträffar de fyndigheter å Lativaara, som varit för kronans räkning inmutade men blivit sönade, anser kollegium, i likhet med 1917 års kommission, det vara genom den år 1910 verkställda undersökningen till fullo ådagalagt, att fyndigheterna sakna värde, och att anledning sålunda saknas för vidtagande av någon åtgärd för fyndigheternas bevarande åt kronan.»

Jag får vidare erinra, att Kungl. Maj:t den 12 mars 1918 godkänt det av förbemälda kommission med Björkqvist träffade avtalet samt bemyndigat kommissionen att å kronans vägnar underskriva detsamma ävensom låta Björkqvist för kommissionen angiva fyndigheten.

I skrivelse den 25 mars 1918 har kommissionen meddelat, att avtalet underskrivits samt att Björkqvist uppvisat fyndigheten för kommissionen, varefter mutsedel å fyndigheten erhållits för kronans räkning. Kommissionen har vidare förmält sig hava för avsikt att snarast möjligt undersöka fyndigheten.

Enligt vad en kommissionens skrivelse bilagd karta utvisar ligger fyndigheten inom det av Asplund till statsgruvefält föreslagna området.

*Departementets
chefen.*

Av de hittills verkställda undersökningarna rörande ifrågavarande fyndigheter synes mig framgå, att området vid Liikavaara bör avsättas till statsgruvefält med de av Asplund föreslagna gränser. Beslut här om torde böra fattas, innan det nuvarande inmutningsförbudet beträffande kopparmalm m. m. å kronojord upphäves. Ett avtryck av ett topografiskt kartblad, varå området finnes i huvuddrag angivet, torde få bifogas detta protokoll.

Däremot anser jag i likhet med kommerskollegiet tillräckligt skäl ej föreligga att vid Lativaara avsätta sådant fält.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta

att det i bergmästaren C. J. Asplunds berättelse den 7 maj 1914 omförmälda område vid Liikavaara malmfält i Gällivare socken av Norrbottens län, med de gränser, som angivas i berättelsen och utmärkts

å den vid densamma fogade, med bil. D betecknade kartan, må, i den mån marken därinom utgöres av annan kronöjord än sådan, som innehas under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, förklaras vara statsgruvefält under benämning Liikavaara statsgruvefält.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

J. Poss.

Föreslaget område
till statsgruvefält

